

Araştırma Makalesi • Research Article

Bir İdeoloji Olarak Popülizm

Populism As An Ideology

Cennet Uslu ^{a,*}

^a Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara/Türkiye.
ORCID ID:0000-0002-3481-4104

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 29 Temmuz 2020

Düzeltilme tarihi: 05 Ocak 2021

Kabul tarihi: 11 Ocak 2021

Anahtar Kelimeler:

Popülizm

Demokrasi

Halk

İdeoloji

ARTICLE INFO

Article history:

Received 29 July 2020

Received in revised form 05 January 2021

Accepted 11 January 2021

Keywords:

Populism

Democracy

People

Ideology

ÖZ

Günümüzde popülizmi fikri yaklaşım içinde değerlendirmek yaygınlık kazanmıştır. İdeolojileri kavram temelli bir morfoloji üzerinden değerlendiren Michael Freedon'ın teorik çerçevesi popülizmi açıklama konusunda yardımcı olmaktadır. Buna göre ideolojiler yoğun-merkezli ve seyrek-merkezli ideolojiler olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadırlar. Popülizm sınırlı sayıda konuya ve kavrama odaklanan ve dar bir alanı kuşatan yapısıyla seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlanmaya uygundur. Bu çalışmada popülizmi, bir ideoloji olarak ele aldığımız taktirde, çekirdek ve bitişik kavramlarının neler olabileceğine dair bir öneri sunulmuştur. Popülizmin çekirdeği, halk ve etrafını kuşatan seçkinler, birlik ve egemenlik olmak üzere dört kavramdan oluşmaktadır. Bu çekirdeğe bitişik olan kavramlar temsiliyet, anti-çoğulculuk ve demokrasi olarak kendini göstermektedir.

ABSTRACT

Recently, it has become quite common to evaluate populism with the ideational approach. Evaluating ideologies through a concept-based morphology, Michael Freedon's theoretical framework helps to explain populism. According to Freedon, ideologies are divided into two main categories, thick-centered and thin-centered ideologies. Populism is suitable to be defined as a thin-centered ideology with its structure that focuses on a limited number of issues-concepts and encompasses a narrow space. In this study, if we will consider populism as an ideology, a proposal is presented about what it's the core and adjacent concepts might be. The core of populism is composed of four concepts that are people and its surrounding at concepts of elites, unity and sovereignty. Three concepts adjacent to this core are also representation, anti-pluralism and democracy.

1. Giriş

Popülizm çok yaygın kullanılan, bununla birlikte, son derece tartışmalı da bir kavramdır (Roberts 2006). Öyle ki, popülizmin ne olduğuna dair bir mutabakat olmadığı konusunda bir mutabakat bulunmaktadır. Ionescu ve Gellner tarafından konuya ilişkin yapılan ve hala geçerli sayılabilecek şu değerlendirme, popülizmin ne kadar tartışmalı bir kavram olduğunu göstermektedir. *“Bugün, popülizmin önemi konusunda hiçbir şüphe olmayabilir, ama ne olduğu konusunda tam bir netlik yok. Bir doktrin veya bir hareket olarak değişken ve karmaşık. Her yerde karşımıza*

çıkıyor ancak pek çok ve karşıt biçimde görünüyor. Temel bir birlik var mı? Veya çok sayıdaki bağlantısız eğilimi kaplayacak tek bir isim var mı?” (Ionescu&Gellner, 1969: 1) 1969'da yapılan bu değerlendirme kısmen geçerliliğini devam ettirmektedir.

Popülizmin kültür ve bağlam bağımlı bir yapısı olduğunu düşünen isimler bulunmaktadır (Arter, 2010: 490). Buna göre, popülizm Kuzey Amerika'da veya Latin Amerika'da, Doğu Avrupa'da veya Batı Avrupa'da, Rusya'da veya Uzak Doğu'da farklılaşabilmektedir. Yine 19. Yüzyılda köylü hareketleri şeklinde kendini gösterirken, 21. Yüzyılda

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: caktuslu@gmail.com

göçmen karşıtı bir yapıya bürünebilmektedir. (Taggart, 2004) Hatta aynı ülkede farklı dönemlerde değişerek farklı biçimlere bürünebilmektedir. (Kazin, 1995) Diğer taraftan popülizm soldan veya sağdan farklı ideolojik renkler içinde karşımıza çıkabilmektedir (Kaltwasser, 2013).

“Popülist” nitelemesi toplumsal hareketler, partiler, liderler, politikalar ve yönetimler için kullanıldığı gibi, aynı zamanda belli bir siyaset tarzı, retorik ve iletişim stratejisi, örgütlenme yolları, söylem biçimi ve ideoloji için de kullanılmaktadır. Bu çeşitlenmeye biryandan popülizmin farklı tarih ve mekanlarda hayat bulması, diğer yandan konu üzerinde çalışanların meseleyi farklı teorik ve metodolojik enstrümanlarla ele almaları, meselenin farklı boyutları üzerine odaklanmaları ve nihayet değişen paradigmalara yol açmış görünür.

Popülizmi ele alma ve tanımla konusundaki bu çeşitliliğin üstüne çıkan hepsini içeren bir yaklaşım ve tanım yapma konusunda güçlü bir motivasyon olmakla birlikte, bu farklılaşmanın giderilmesi, işin doğası gereği pek mümkün görünmüyor. Araştırmacıların dünya görüşleri, disiplinleri, akademik veya entelektüel yaklaşımları, teorik ve metodolojik bakımdan tercih ettikleri ve kullandıkları araçlar farklı olduğu sürece, -ki öyle olur ve olacaktır- bu çeşitliliğin devam edeceği söylenebilir. Burada en fazla belli bir perspektifin baskın hale gelmesinden, daha fazla “popüler” olmasından bahsedebiliriz. Bu baskın olma durumunun da zamanla bir yaklaşım veya görüşten bir başkasına geçeceğini ifade etmek mümkündür.

Bu çalışmada popülizmi ele alma ve tanımlama konusundaki farklı yolları kısaca anlattıktan sonra, bunlar arasından birine odaklanarak ele almaya ve açıklamaya çalışacağız. Popülizmi fikri yaklaşım çerçevesinde ele alan ve onu bir ideoloji olarak tanımlayan görüşe odaklanacağız. Popülizmi, Michael Freedon’ın ideolojiler konusunda geliştirdiği morfolojik yaklaşımı ve yine Freedon tarafından yapılan yoğun-merkezli ve seyrek-merkezli ideolojiler ayrımı çerçevesinde ele alacağız. Popülizmi, sahip olduğu özellikler ve esnek, dinamik ve geçirgen yapısı sebebiyle morfolojik yaklaşımla ve seyrek-dokulu ideoloji kategorisinde ele almanın doğru bir tercih olduğunu savunacağız. Nihayet seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımladığımızda popülizmin çekirdek ve bitişik kavramlarının neler olabileceği konusunda bir öneri sunacağız.

2. Popülizmi Tanımlamak

Popülizmin ne olduğuna dair zengin tanım ve görüşler çeşitliliğini dört ana kategoride toplayabiliriz. Popülizm, toplumsal hareket, siyaset tarzı, demokrasi meselesi ve ideoloji olarak tanımlanmıştır. Popülizmi toplumsal hareket olarak gören anlayış popülizm tartışmalarının ilk evresinde ortaya çıkmış ve esasen konuya teorik bakımdan yapısalcı yaklaşım açısından bakan araştırmacılar tarafından biçimlendirilmiştir.

Popülizmi belli bir toplumsal ve ekonomik yapıya ve evreye bağımlı olmayan, daha genel ve yaygın bir tür siyasal durum olarak görenler zaman içinde ayrı bir bakış açısı geliştirdiler. Onlar açısından popülizm bir siyaset yapma biçimi ve yoldur. Üstelik öyle belli bir tarihsel ve toplumsal dönüşüme hasredilemeyecek kadar yaygın bir fenomendi. Siyaset tarzı yaklaşımının etkisi önceleri Latin Amerika

araştırmalarında görülmeye başlandı ise de zamanla diğer bölgeler üzerine yapılan çalışmalarda da yaygınlık kazandı.

Üçüncü yaklaşım meseleyi tamamen farklı bir bağlam içinde değerlendirmeyi seçmiştir. Buna göre popülizm, genel anlamda bir rejimler konusuydu, özel anlamda ise demokrasi meselesiydi. Buna göre popülizmi, demokrasinin temel fikrinde, onun işleyişinde ve kavranışında aramak gerekir. Bu yaklaşım bakımından popülizm demokrasi tartışmasına içsel bir konudur.

Son olarak, popülizm bir ideoloji olarak tanımlanır. Burada popülizm, siyasal toplumu anlama ve onun nasıl olması gerektiği konusunda kendine has fikirler, inançlar ve görüşlerden oluşan bir ideoloji olarak görülür. Bir ideoloji olarak popülizmi tanımlama girişimleri fikrî yaklaşım (ideational approach) içinde geliştirildi. Fikrî yaklaşım esasen Avrupa merkezli başlayan bir eğilimdi, sonradan yaygınlaştı ve gittikçe daha baskın bir görüş haline geldi.

Toplumsal hareket olarak popülizmin tanımlanması popülizmi anlama çabalarının başlangıcında yer alır diyebiliriz. Bu anlayışta popülizm; modernleşmenin, sanayileşmenin ve kentleşmenin yarattığı köklü değişime, mevcut konumları ve dünyaları sarsılan, değişimin aleyhlerine işlediğini düşünen, tarım ve taşra kökenli kesimler olan köylü ve çiftçilerin verdiği toplumsal bir tepki olarak görüldü. Modernleşme teorilerinin bağlamı içinde değerlendirilen popülizm geleneksel toplumun yıkılması ve modern toplumun kurulması esnasında ortaya çıkan ve ekonomik, sosyal ve kültürel alt-üst oluşların yarattığı bir tür semptom olarak tanımlandı.

Gustave Le Bon’a göre geleneksel bağların ve hiyerarşilerin çözüldüğü bir ortamda geleneksel toplum dağılmış, yerini kitle toplumu almıştır. Le Bon’a göre kitle, muhakeme ve eleştiri kabiliyeti zayıf, duygularla ve güdülerle harekete geçirilebilen bir özellik taşıyan, bu sayede de maharetli politikacıların kolayca manipüle edebildiği bir yapıdır. (Le Bon, 2015) Emile Durkheim’in keskin değişim dönemlerinde görüldüğünü söylediği, eskilerin yıkıldığı ama yeni değer ve normların kurulmadığı bir hali anlatmak için kullandığı *anomik* kavramı (Durkheim 2013) kitle hareketlerinin veya popülist hareketlerin sosyo-kültürel sebepleri olarak başvurulan bir açıklama oldu (Kornhauser 1959).

Isaiah Berlin, popülist toplumsal hareketleri henüz modernleşmesini tamamlayamamış, modernleşme sürecinin başında veya modernleşmeye başlamak üzere olan toplumlarda görülen belli ortak özelliklere sahip bir toplumsal fenomen olarak görür (Berlin 1968). Seymour Martin Lipset, popülist toplumsal hareketleri, sanayileşme ve kentleşmenin ürünü olan değişim üzerine, bu değişimi kendileri aleyhine bulan ve yerlerinden olan toplum kesimlerinin tepkiselliğine dayanan ve demokrasi için yıkıcı veya zararlı bir patoloji olarak görür. Bu açıdan popülist toplumsal hareketler farklı şekillerde kendini gösterse bile ortak sebeplere ve sonuçlara sahiptir. (Lipset, 1960)

Popülizmi modernleşme sürecine has bir toplumsal hareket olarak tanımlayan anlayış 1950 ve 1960’larda zirvedeydi, 1980’lere gelindiğinde ise etkisi iyice azalmakla birlikte boyut değiştirerek varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Bu görüş popülizmin ortaya çıkması ve tutunması için zemin olan sosyal-ekonomik-kültürel sebepler olarak yakın dönem popülizm çalışmalarında kendine farklı bir boyutta yer

buldu. Bu boyut çeşitli şekillerde, örneğin, işini ve statüsünü kaybetmekten endişe duyanların, bu endişelerinin yabancılara ve göçmenlere yönelik karşıtlığa dönüştürülmesi olarak kendini göstermektedir. Popülizmin yükselişe geçmesinin iki belli başlı sebebi olarak ekonomik nedenler ve kültürel nedenler gösterilmektedir (Inglehart&Norris, 2016). Esasen bu yaklaşım popülizmi, köklü değişimler, savaş, ekonomik çöküş, istikrarsızlık gibi farklı sebeplerle ortaya çıkan kriz dönemleriyle ilişkilendirmektedir.

İkinci yaklaşım olan, bir siyaset tarzı olarak popülizm anlayışı dağınık ama oldukça yaygın bir görüştür. Bu yaklaşımda, popülizmin, iktidarı elde etmek ve sürdürmek için başvurulan stratejik bir araç olarak kullanılmasına vurgu yapılır. Siyaset tarzı, siyaset yapmanın belli bir usulüne, yoluna, yöntemine işaret eder. Siyaset tarzı ifadesinden, seçmen desteği sağlayabilmek ve insanları mobilize edebilmek için başvurulan belli türde politika, örgütlenme, söylem veya iletişim tercihlerinden oluşan siyaset stratejileri kast edilmektedir.

Popülist siyaset tarzı kendisini politika söylemlerinde gösterebilir. Politikaların içeriği hareketin solda veya sağda olmasına göre değişmektedir.

Sol popülist parti ve liderler, genellikle gelir eşitsizliğine odaklanarak kamusallaştırma veya çeşitli radikal yollar içeren politikaları tercih etmektedirler. Ancak halk yanlısı ve ekonomik-siyasî seçkin karşıtlığı gibi kulağa -bilhassa eşitsizlik ve yozlaşmadan muztarip kesimlerin kulağına- hoş gelen bu tür politikalar çoğunluk tarafından desteklenmekle birlikte, nihayetinde, genellikle söz konusu kesimin çıkarları aleyhine işleyen sonuçlar üretmektedirler. (Dornbusch&Edwards, 1991) Popülist politikalar ekonomik işleyişin ve zenginleşmenin bilinen rasyonel ve makul ekonomik yol ve yöntemlerini izlemek yerine, kestirmeden ve hızlı sonuç almaya yönelmiş, sebepleri değiştirmeye değil, sonuçları düzenlemeye yönelik müdahaleler şeklinde görülmektedir.

Sağ kanat popülizmde ise işsizlikle mücadele yöntemi olarak göçmenler ve yabancılara yönelik düşmanlık ve dışlayıcılık içeren politikaların tercih edilmesi örnek verilebilir. Öyle ki, destekçiler yabancı işçilerin yaptıkları işleri yapmak istememelerine rağmen işsizliğin sebebi olarak yabancı işçiler ve göçmenler öne sürülebilmektedir. Popülist siyaset tarzında tercih edilen politikaların özelliği rasyonel, sebep-sonuç ilişkisini doğru kuran, sorunu çözmeye yarayan politikalar olmaktan ziyade duygulara, öfkelere ve kaygılara hitabeden ve onları yansıtan nitelikte olmalarıdır. Ancak, sistemden memnuniyetsizlik zemininde uygun retorik ve iletişim stratejileri eşliğinde hedef kitlelerin desteği kolayca sağlanabilmektedir.

Bazı araştırmacılar ise popülist tarzı anlamaya çalışırken politika veya söylem üzerine değil, örgütlenme stratejileri üzerine odaklanılması gerektiğini savunurlar. Buna göre popülizmi politik örgütlenme stratejisi olarak görmek ve ona uygun bir tanım yapmak gerekmektedir. Bu yaklaşımı benimseyen yazarlardan biri olan Hellström popülist siyaset tarzını şöyle tanımlar: *“Popülist tarz, tipik olarak siyaset yapmanın yerleşik yollarını, örneğin parti politikaları yolunu, kısmen bypass etmek için karizmatik liderlik üzerine dayanır. Popülist politikalar halkın katılımı için doğrudan kanalları teşvik eder. Karizmatik lider halk iradesini kendi kişiliğinde cisimleştirir. Popülist politikacı, politik kurumlar*

ve yerleşik politika yapma yollarına karşı sıradan halkın ortak duygusunu temsil etmeyi hedefleyerek, hınç duyguları yoluyla seçmenleri seferber eder.”(Hellström, 2013: 9) Benzer yaklaşımı benimseyen Weyland’a göre popülizm, *“şahsiyetçi (personalistic) bir liderin çok sayıda ve çoğu örgütsüz takipçinin doğrudan, aracısız ve kurumlaşmamış desteği sayesinde iktidarı elde etmeye veya onu kullanmaya yönelmiş politik bir stratejidir.”*(Weyland, 2001: 14)

Bu anlayışta, popülist siyaset tarzı yerleşik ekonomik ve siyasî elitlere meydan okuyan liderlerin seçmen kitlesini yukarıdan aşağıya mobilize etmesi olarak anlaşılmaktadır.(Levitsky&Roberts, 2011: 6-7) Söz konusu mobilizasyon süreci ideolojik olarak esnek bir dil ve pragmatist bir hal ile yürütülür. Popülizmi, mobilizasyonun organizasyonu üzerinden anlamaya çalışanlar bilhassa lidere odaklanmaktadır.(Müller, 2017: 50-55) Lider, genellikle halktan biri ama partiye ve halka önderlik edebilecek yüksek kabiliyette bir karakter olarak resmedilir. Popülist siyaset tarzı şahsiyetçi bir liderlik ve liderin halkla özel bağ ve özdeşlik kurmasını gerektirir (Leaman, 2004: 324). Bu perspektifin ayırt edici unsurlarından biri olarak liderin niteliklerine ve fonksiyonuna yoğunlaşılır. Güçlü karizmatik liderler, kişi kültü yaratmaya dönük politikalar, destekçileri kayırma ve ödüllendirme mekanizmalarının merkezine liderin yerleştirilmesi, mücadelenin sembolü olarak liderin kullanılması gibi stratejiler karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca şahsiyetçi liderlik ile halk arasında doğrudan bağ kurulması tercih edilerek yerleşik kurumsal yapılar, partiler ve ara kurumlar reddedilir veya işlevsiz bırakılır. Böylece plebisiter yöntemleri kullanmak için uygun zemin oluşur.

Siyaset tarzı yaklaşımının başka bir alt kategorisinde popülizm *“halka başvuran politik aktörlerin bir politik iletişim tarzı olarak”* tanımlanmaktadır.(Jagers&Walgrave, 2007: 322) Burada popülist tarz iletişim stratejilerine, yani retoriğe ve söylemin içeriğine odaklanarak anlaşılmasına çalışılır. Popülizm politik mobilizasyonu halka vurgu yapan güçlü bir retorikle sağlaması üzerinde durulur.(De la Torre, 2010: 4) Popülizme has retorik temalar olarak; halka güçlü bir başvuru, biz ve ötekiler karşıtlığı, ötekilere karşı mücadelede halkın desteğine yapılan çağrı, halk ve lider arasındaki bağa vurgu ve en önemlisi halk adına konuşma iddiası öne çıkmaktadır.(Taggart, 2004; Jagers&Walgrave, 2007)

Popülizmi tanımlamak bakımından üçüncü ana yaklaşım, onu demokrasi ile ilişkili veya demokrasi içinden bir mesele olarak gören anlayıştır. Buna göre popülizm demokrasiden ayrı düşünülemeyecek ve açıkça demokrasiye bitişik bir olgudur. Bu ilişki hem demokrasinin teorisi hem pratiği bakımından ileri sürülmektedir. Popülizmi demokrasi bakımından tanımlama konusunda üç alt bakış açısı bulunduğunu söyleyebiliriz. Bunlar; popülizmi demokrasi için tehdit olarak gören anlayış, demokrasi için düzeltici olarak gören anlayış ve bazı koşullarda tehdit bazı koşullarda düzeltici olarak işlev gördüğünü söyleyen anlayış.

Popülizmin demokrasiyi tehdit eden, demokrasinin sağlıklı yapısını bozan bir tür zehir olduğu görüşü yaygın kabul görmektedir. Buna göre popülist hareket, politika ve söylemler belli bir güce ulaştıklarında demokrasileri otoriterleştiren, yerleşik demokratik kurum ve işleyişi tahrip eden bir faktöre dönüşmektedirler.(Taggart, 2002; Bartolini, 2011) Popülizm; liberal demokrasinin karakteristik unsurları olan anayasacılık, hukuk devleti, denge-denet

mekanizmaları, azınlık haklarının korunması gibi temel unsurlara karşı fikirler ve uygulamalar ile liberal demokrasinin düşmanı veya hastalığı olarak görülmektedir.(Urbinati, 1998; Urbinati, 2013: 137) Popülizm il-liberal demokrasi konsepti ile özgürlükçü, çoğulcu ve bireyci bir demokrasi teori ve pratiğine meydan okumaktadır. Popülizm çoğunluğun mutlak hakimiyeti, homojen bir toplumsal ve siyasal yapı, kuvvetler birliği ve antagonistik siyaset teorisi ve pratiği (en çok da pratiği) ile alternatif bir demokrasi vadetmektedir. Otoriteryen ve plebisiter nitelikleri öne çıkan bu il-liberal demokrasinin liberal demokrasiyi tehdit ettiği açıktır.

Bu konuda karşıt görüş ise popülizmi; halktan kopan, örgütsüz çoğunluğun veya marjinal görülen grupların taleplerinin ve sesinin duyulmadığı, karmaşık mekanizmalar ve bürokratik ve siyasal kademeler nedeniyle katılımın etkisiz ve zayıf kaldığı demokrasilerde, demokrasinin olması gerektiği gibi halk ile ilişkisinin kurulması ve katılımın güçlendirilmesi gibi olumlu işlevleri yerine getireceği iddiasındadır. (Laclau, 2005, 2013; Mudde, 2004) Popülizm en özet haliyle “yönetilenlerin yönetenlere karşı derinden gelen tepkisinin cisimleşmiş hali” olarak görülür (Taggart, 2004: 139). Demokrasilerin seçkin bir yapıya bürünmeleri, halkın çıkarına uygun hareket etmeyi bırakmaları, yolsuzluğun yaygınlaşması vb. gerekçeler popülist hareketlere zemin sağlamaktadır (Hayward, 1996: 10-23).

Popülizmi demokrasi ile ilişkili ele alan yaklaşımda üçüncü perspektif popülizmin baştan kategorik olarak iyi veya kötü, tehdit veya düzeltici olarak tanımlanamayacağıdır. Bu yaklaşımı savunan isimlerden biri olan Arditi popülizmin her iki yönünü de görmek gerektiğini belirtir: “*Popülizm kavramının belirsizliğini gidermek için benim önerim, popülizmin modern siyasetin, hem demokratik, hem de demokratik olmayan değişkenlerinde kendini tekrar tekrar gösteren bir özelliği olduğunu ve bu tekerrürün popülist söylemin, çirkin olanları yanı sıra, yüce gönüllü olan kilit temalarına da atıfta bulunduğunu kabul etmekten ibarettir.*” (Arditi, 2010: 82) Yazarlar Mudde ve Kaltwasser göre popülizm iki ana bağlamsal faktöre bağlı olarak “demokrasi için düzeltici veya tehdit” haline dönüşebilir. Bu bağlamsal faktörlerden ilki bahsi geçen ülkedeki demokrasinin konsolidasyon düzeyi iken, ikincisi popülist hareketin iktidarda veya muhalefette olması durumudur. Konsolide bir demokraside popülizm muhalefetteyse az da olsa olumlu bir etki gösterirken, iktidar olma durumunda etkisi olmaz, buna karşın konsolide olmamış bir demokraside ise iktidarda olan bir popülizm demokrasiyi tehdit eden bir etki gösterebilirken, muhalefette olması durumunda demokrasiye olumlu bir etkide bulunabilir.(Mudde&Kaltwasser, 2012)

3. İdeoloji ve Popülizm

Popülizmi ele alan yaklaşımlardan dördüncüsü olan fikri yaklaşım (ideational approach) çerçevesinde ise popülizm bir söylem, dünya görüşü, fikirler seti veya ideoloji gibi çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda popülizm, spesifik anlamlar yüklenmiş kavramlar, söylemler, belirli bir perspektiften oluşturulmuş fikirler üzerinden tanımlanmaktadır. Son dönemlerde bu yaklaşım içinde en öne çıkan ekol ise popülizmi bir ideoloji olarak kabul edenidir.

Bu aşamada, hemen ideolojinin ne olduğu sorusu devreye girmektedir. İdeoloji kavramı farklı felsefi ve “ideolojik”

yaklaşımlar çerçevesinde farklı şekillerde ele alınmıştır. İdeoloji kavramının kendisi de belli bakımlardan tartışmalı olmakla birlikte kavram hakkında genel veya ortalama bir anlayışın yerleştiği söylenebilir. İdeolojiler geleneksel olarak, sosyal-siyasal düzenleri açıklayan, meşrulaştıran, destekleyen, eleştiren veya onları değiştirmek isteyen ve bu doğrultuda kamusal eylem planları sunan bir dizi fikir, inanç ve tutumlar olarak görülürler (Freeden, 1998: 749). Yaygın ideoloji tanımlarından bir şöyledir: İdeoloji, “*sosyal ve politik eylem için bir program sağlayan, insanlara toplumdaki yerlerini anlama konusunda yardım eden, sosyal koşulları açıklayan ve değerlendiren oldukça kapsamlı ve tutarlı fikirler setidir.*” (Ball&Dagger&O’Neill, 2019: 8) İdeolojinin ona sahip insanlar bakımından dört fonksiyonu yerine getirmesigerektiği belirtilir: (1) *neden sosyal koşulların bu şekilde olduğunu açıklamak* (2) *bu koşulları değerlendirmek* (3) *insanları toplum içinde uygun bir yere yerleştirmek* (4) *toplumsal ve siyasal eylem için bir program sunmak.*” (Ball&Dagger&O’Neill, 2019: 19) Bu dört fonksiyon bir fikirler setinin ideoloji kategorisinde görülüp görülmeyeceğini belirlemek için kullanılabilir.

Böyle bir ideoloji tanımında “oldukça kapsamlı ve tutarlı fikirler” bütünü ifadesini katı bir biçimde düşünecek olursak liberalizm ve sosyalizm gibi iki ana ideoloji dışındaki pek çok fikir seti için “ideoloji” etiketini kullanmakta sıkıntı çıkabilir. Muhafazakârlık, ta en başta kendini bir ideoloji olarak adlandırmaktan kaçınmak isterken; milliyetçilik, anarşizm, feminizm ve ekolojizm gibi pek çok “fikir seti”, bazısı yeterince kapsamlı, bazısı ise yeterince tutarlı bulunmadığı için ideoloji sepetine giremeyebilir. İdeolojileri, ilk ortaya çıkan veya sistematize edilen klasik ideolojilerin yapısı ve özelliği üzerinden evrenselleştiren bir tanım ile sınırlı kalırsak elimizde fazla ideoloji kalmayacaktır.

Michael Freeden esnek teorik perspektifi sayesinde meseleye bir çözüm sunmaktadır. Freeden’e göre ideolojiler “*bizim için siyasal ve toplumsal dünyaların haritasını çıkarır*”, bizler “*kesinlikle onlarsız yapamayız, çünkü içinde yaşadığımız dünyalardan bir anlam çıkarmaksızın*” davranışlarımıza yön vermekte zorlanırsak, “*çok farklı ideolojiler sayesinde gerçeklerin ne anlam taşıyabileceği hakkında birbirleriyle rekabet içinde*” haritalara sahip oluruz.(Freeden, 2011: 9) Dünyayı anlamamızda bize rehberlik eden “*her bir yorum, her bir ideoloji, siyasal gerçekleri, olayları, oluşumları ve eylemleri nasıl yorumladığımız (ve yanlış yorumladığımız), imgeleri nasıl görüp sesleri nasıl işitebildiğimiz hakkında bir kalıp -bir yapı biçimi ya da düzenleme- sunan birer örnek*” olarak görülmelidir.(Freeden, 2011: 9-10)

Freeden ideolojinin kendisini kavramları merkeze alan morfolojik (biçimbilim) bir yöntemle ele almaktadır. Buna göre ideolojiler en temelde belli şekillerde organize edilmiş kavram kombinasyonlarıdır. İdeolojileri analiz etmek için kavramlar, kavramların kendi aralarındaki ilişki, etkileşim ve dizilimleri, ayrıca çevre veya bağlamla girdikleri etkileşim yapılarına bakmak gerekmektedir.(Freeden, 1996: 75) İdeolojilerin yapı taşı olarak gördüğü kavramları mobilya modüllerine benzeten Freeden’a göre, farklı ideolojiler bu modüllerin farklı biçimde bir araya gelmesiyle oluşurlar ve bunları farklı ideoloji odaları olarak düşünebiliriz (Freeden 2011: 75-76).

Kavramlar tek başlarına anlaşılabilir bir anlam taşıyabilmek için fazla boş ve belirsizdirler. Ancak ideolojiler sırf kavramlar toplamından ibaret değildir. İdeolojiler, siyasal kavramlara kendi içlerinde şekil/anlam almalarına yarayan uzamı oluştururlar. İdeolojiler kavramlardan daha akışkan ve hareketlidirler. İdeolojiler kendi hakimiyetlerine almaya çalıştıkları kavramlara spesifik ve tartışılmaz anlamlara yüklemek yoluyla oluşan düşünce sistemleridir. Kavramın diğer anlamlarının meşruiyetini ortadan kaldırıp kendi verdikleri anlamı meşrulaştırmak isterler.(Freeden, 2003: 72-79) Özgürlük, eşitlik, adalet, demokrasi, devlet, birey, sınıf gibi kavramlar üzerinde ideolojiler kendi hakimiyetlerini kurarak yapısı gereği tartışmalı olan kavramların anlamlarını inşa ederler, kavramlara kendi kesin anlamlarını verme konusunda diğer görüşlerle rekabet halindedirler (Freeden, 1998: 749). Örneğin eşitlik kavramı bir ideolojide, toplumsal cinsiyet eşitliği şeklinde monte edilirken, diğer ideolojide hukuk önünde eşitlik olarak monte edilebilir. Kavramlar mobilya parçaları, roller anlamlar, oda ise ideolojilere benzetilebilir.(Freeden, 2003: 75)

Freeden'a göre kavramlar çekirdek (core) kavramlar, bitişik (adjacent) kavramlar ve çeper (periphery) kavramlar olarak üç kategoriye ayrılır. Bir ideolojiyi ayırt eden ve onu var eden esas çekirdek kavramlardır. O ortadan kalktığında ideolojiden geriye pek bir şey kalmaz. Örneğin liberalizmin çekirdek kavramlarından biri özgürlüktür. Özgürlük kavramı ve onun ideolojiye has kendi anlam inşası ortadan kalktığında liberalizmden geriye bir şey kaldığını söylemek güçtür. Bu çekirdek kavramlar ideolojinin varlığını sürdürmesi için yeterli olmamakla birlikte, hayatta kalması için minimum düzeyde zorunlu unsurlardır.(Freeden, 2011: 88)

Tam bir ideolojiden bahsedebilmek için ideolojik çekirdeğe, çekirdek kavramlara mantıki ve kültürel bakımdan bağlanmış bitişik kavramların varlığı gereklidir.(Freeden, 1996: 77-78) Bitişik kavramlar çekirdeği sarmalar, çekirdek kavramların çoklu yorumlanma kapasitelerini sınırlandırarak onları belli bir kavramlaştırmaya çekerler. Freeden liberalizm için özgürlük ve ilerleme kavramlarını merkezi kavramlar olarak görürken demokrasiyi özgürlük ve ilerlemeyi garanti edecek bir yol olarak bitişik kavramlardan biri olarak örneklendirir.(Freeden, 2011: 88-89)

En dışta ise periferi kavramlar yer alır, ki Freeden bunları bir ideolojinin çekirdek kavramlarına hayati bir parlaklık katan kavramlar olarak görür.(Freeden, 1996: 78) Periferi kavramlar ideolojinin çevresinde düşünce ile eylem arasında bir yerde yer alırlar. Periferi kavramlar çekirdek ve bitişikteki kavramların soyutlamalarını gidererek onları somut ve bağlamsal hale dönüştürürler. Liberalizm örneğinden devam edildiğinde basına yönelik sansüre karşı çıkmak bu türden bir kavram kategorisinde sayılabilir.(Freeden, 2011: 88-89)

Freeden'in analizine göre bu kavramların sahip olduğu yakınlık, öncelik, geçirgenlik ve orantılılık gibi özellikler sayesinde ideolojiler iç hareketlilik, çeşitlenme, geçirgenlik, uyum sağlama gibi kabiliyetlere sahip esnek bir yapı haline gelirler.(Freeden, 2011: 86-92) Bu esneklik sayesinde ideolojiler "gerçek siyasal düşünceyi barındırmaya, iletmeye ve uyarlamaya özellikle uygun olan siyasal düşünce gereçleri haline gelirler...ayrıca ideolojileri inceleyenlerin ideolojilerin merkezî ve aynı anda birden fazla yerde var olma özelliğini açıklayabilmelerine olanak sağlar ... son

olarak, toplum bilimcilere büyük öneme sahip bir gereç sunar -ideolojilerin karşılaştırmalı analizi için bir şema... ideolojiler artık belirli kavramların varlığı ya da fikirlerin varlığı veya yokluğu temel alınarak birbirlerinden ayırt edilemezler, bunun yerine, karşılaştırma temelini konum ve biçimbilimleri, ele aldığımız yakınlık, öncelik, geçirgenlik ve orantılılık özellikleri oluşturur."(Freeden, 2011: 93-94)

Freeden, ideolojileri makro ideolojiler ve mikro ideolojiler veya yoğun-merkezli (thick-centred) ideolojiler ve seyrek-merkezli (thin-centred) ideolojiler olmak üzere iki ana kategoriye ayırmaktadır. Yoğun-merkezli ideolojiler, spesifik bir toplumun ihtiyaç duyduğu kamu politikalarının genel bir planına bağlı bütün ana siyasî kavramların belli yorumları veya konfigürasyonlarına kadar tam bir morfoloji sergilemelidir. Freeden'a göre bu tamlık hem tasarım yoluyla hem de ideolojik rakiplerin meydan okumasına bir reaksiyon olarak varsayılan yoluyla var olur. Freeden'a göre zaman içinde yoğun-merkezli ideolojilerin bileşenleri dağılıyor, parçalanıyor ve segmentler ortaya çıkıyor veya yeni fikirlerden oluşan yeni modüller ortaya çıkıyor.(Freeden, 2011: 129-132) Bu durumda yapılabilecek iki şey vardır; ilkinde bu yeni fikir setlerinin bağımsızlık savaşını görmezden gelip onları yoğun merkezli ideolojilerin ev sahipliğinde ve yoğun-merkezli ideolojinin içinde ne ölçüde ve nasıl yer aldığına bakılacaktır. İkinci olasılık ise bu yapıları ele almak için farklı bir morfolojinin, farklı bir tür ideolojinin varlığı kabul edilecektir.(Freeden, 2011: 134) Freeden ikinci yolu seçerek seyrek-merkezli ideolojiler için onları yansıtan yeni bir morfolojinin izlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Seyrek- merkezli ideoloji morfolojisinde, daha sınırlı bir siyasî kavram dizisine bağlanmış sınırlı bir çekirdek vardır.

Freeden seyrek-merkezli ideolojileri şöyle tanımlamaktadır: "seyrek bir ideoloji, başlıca ideolojiler gibi, tanımlanabilir bir biçime sahip olan ama, başlıca ideolojilerin aksine, sınırlı bir biçimbilimi olan bir ideolojidir. Bir ideolojinin içermesini bekleyeceğimiz birçok kavramı bilerek çıkarır ya da yerinden ederek kendisini daha geniş fikirsiz kavramlardan koparır. Makro ideolojiler gibi sorunların tüm çeşitlenmelerini ele almaz ve hem hedefleri hem de kapsamı açısından sınırlıdır."(Freeden, 2011: 134-135) Freeden "dar bir politik kavramlar dizisine bağlı sınırlı bir çekirdeğe" sahip ideolojileri seyrek-merkezli ideolojiler olarak tanımlarken (Freeden, 1998: 750), bu kategoriye uyan ideolojiler olarak milliyetçiliği, feminizmi ve ekolojizmi sıralamaktadır.(Freeden 1996: 485-487, 550) Kendisi doğrudan popülizmi seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlamamış olmakla birlikte sıralanan ideolojiler ile popülizmin benzerliği bu ilişkinin kurulmasını kolaylaştırmıştır.

4. Seyrek-Merkezli Bir İdeoloji Olarak Popülizm

Freeden'in analiz ve ayrımı kullanılarak popülizmin bir ideoloji olduğu, kapsamlı ve klasik türde olmasa da seyrek-merkezli bir ideoloji olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Bu görüş yakın dönem popülizm literatüründe öne çıkmıştır. Bu görüşü Margaret Canovan (2002), CasMudde (2004), KoenAbtsand Stefan Rummens (2007), Ben Stanley (2008), CristóbalRoviraKaltwasser (2012) gibi yazarlar desteklemektedir.

Margaret Canovan popülizmi bir ideoloji olarak kabul ederek Freedon'in ideoloji teorisi açısından inceler. Buna göre popülizmin çekirdek kavramı yani ideolojinin kalbinde yatan kavram "halk" tır. Halk kavramı "demokrasi", "egemenlik" ve "çoğunluk ilkesi" kavramları ile karşılıklı ilişki içindedir ve birbirleri arasındaki bağlantı ile her birinin anlamı ortaya çıkar.(Canovan, 2002: 33) Canovan, Freedon'in ideolojilerin morfolojisi yöntemini kullanarak popülizm için çekirdek ve bitişik kavramları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

CasMudde popülizmi bir ideoloji olarak tanımlayanların başını çekmektedir. Mudde popülizmi, "*toplumu nihai olarak, yoz elitlere karşı saf halk biçiminde, homojen ve antagonistik gruplar olarak ikiye bölünmüş olarak gören ve politikaların halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan bir ideoloji*" olarak tanımlamaktadır.(Mudde, 2004: 543) Mudde, popülizmi bir ideoloji olarak tanımlamakla birlikte, liberalizm ve sosyalizm kadar kapsamlı, tutarlı ve detaylı olmadığını, popülizmi az sayıda kavrama bağlı sınırlı bir çekirdeğe sahip seyrek-merkezli ideolojiler kategorisinde gördüğünü söylemektedir (Mudde, 2004: 544). Mudde'un tanımında halk, seçkinler ve genel irade olmak üzere üç çekirdek kavram bulunmaktadır. Mudde bu çekirdek kavramların halk ve elitler arasında ahlâkî temelde yapılan bir ayırım üzerinden kavramsallaştırdığını belirtmektedir.(Mudde, 2017: 4)

Ben Stanley de, popülizmi siyasal olan hakkında ayrı bir yorum sunan bir ideoloji, seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlamaktadır. Tam ideolojilerde tekil örnekleri birleştirecek güçlü ortaklıklar olmasına rağmen popülizm ortak metinlerden, önemli anlar takviminden, evrensel ikonlardan yoksundur. Popülizmin ortak bir tarihi, programı ve sosyal tabanı yoktur.(Stanley, 2008: 100)

Stanley'e göre, tam ideolojilerde içsel bir çeşitlilik olmasına rağmen, bu içsel çeşitliliği ve bağlam bağımlı farklılıkları aşabilecek şekilde kısmen açık ve kapsamlı çekirdek kavramlar üzerinde onları diğer düşünce geleneklerinden ayırmak ve aynı düşünce geleneğine bağlamak mümkün olabilmektedir. Popülizmde ise çekirdek kavramların potansiyelleri bu bakımdan sınırlıdır. Bu sebepten popülizmin bilindik anlamda veya tam bir ideoloji olmadığı doğrudur. Ancak buradan hareketle popülizmin ideoloji olmadığı da söylenemez, popülizm farklı türde, yani seyrek-merkezli bir ideolojidir.(Stanley, 2008: 106) Popülizm soyut formel bir mantığın kaçınılmaz sonucu değildir belki, ama popülizm kavramların kesinleştirilmesi ve birbirlerine yakınlıkları yoluyla ampirik ve olasılık dahilinde ortaya çıkmış bir ideolojidir (Stanley, 2008: 99). Kapsamlı olmaması, popülizmlerin birbiriyle çelişiyor görüntüsü vermesi onun bir ideoloji olmadığını kanıtlamaz. Popülizm programatik bir ağırlık merkezi olmaması sebebiyle dağınık olan ve daha kapsamlı ideolojilerle birlikte var olabileceği kabiliyetine sahip seyrek-merkezli bir ideolojidir.(Stanley, 2008: 99-100)

Stanley'e göre popülizm kavramı tartışmalı da olsa siyasî söylem içinde bir tarihe sahiptir ve ayrı bir fikirler kalıbına gönderme yapan yok sayılamayacak bir çekirdeğe sahiptir (Stanley, 2008: 100) Popülizm politikanın ayrıcalıklı konusu olarak halkı tanımlamaya ve onun bu yerini meşrulaştırmaya vakfedilmiş bir ideolojidir. Popülizmin çekirdeği birbiriyle ilişkili en az dört kavramsallaştırma içerir: Halk ve elitler olmak üzere İki homojen birliğin varlığı; halk ve elit arasında

çatışmacı ilişki; halk egemenliği fikri; halkın olumlu, elitlerin olumsuz değerlendirilmesi.(Stanley, 2008: 102)

Popülizmin seyrek-merkezli bir ideoloji olduğu yönünde çeşitli kanıtlar gösterilebilir. Popülizmin farklı ideolojilerle yaşadığı birlikteliğin, kendisinin kapsamlı ve katı olmayan morfolojisi sayesinde mümkün olduğu düşünülebilir. Popülizm seyrek-merkezli bir ideoloji olduğu için bulunduğu mekân ve zamandaki baskın ideoloji veya paradigmalardan rengini alabilmektedir. Bu özelliği sayesinde Avrupa'da sağ ideolojilerle, Latin Amerika'da sol ideolojilerle, başka bir ifadeyle "ev sahibi ideolojilerle" kolayca bağ kurabilmekte ve onların rengini alabilmektedir.(Mudde&Kaltwasser, 2013)

Fikri yaklaşımı benimseyip, popülizmi seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlamanın diğer yaklaşımlara kıyasla çeşitli avantajları olduğundan bahsedebilir miyiz?

Mudde'a göre her şeyden önce popülizmi bir ideoloji olarak kategorize edip, onun bir tanımını yapmak popülizme ayırt edilebilirlik vasfı katmaktadır (Mudde, 2017: 9). Popülizm fikri unsurlarıyla tanımlandığında, onu popülizm olmayanlardan ayırt etmek için bir ölçüye sahip olmuş oluruz. Popülizm üzerine yapılan tartışmaların büyük bir kısmında onun diğerlerinden ayırt edilebilmesine imkân veren tanıtıcı özelliklerinin ve unsurlarının yokluğundan yakınılır. Yani bir liderin, bir partinin veya bir hareketin popülist olup olmadığını anlamak için başvurulacak ölçütlerin olmadığı ifade edilir. Popülist olarak tanımlanan şeylerin aslında, veya aynı zamanda, başka etiketler ile tanıtılmasının mümkün olduğu söylenir. Bunun birincil sebebi araştırmacıların çalıştıkları vaka üzerinden ve onun belli özelliklerinden giderek bir popülizm tanımına varmaya çalışmalarıdır. Popülizm, fikrî yaklaşımla ele alınıp ayırt edici çekirdek kavram ve fikirleri tanımlandığında parti, lider, hareket veya yönetimin popülizm olup olmadığını araştırılabileceği bir ölçü sağlanmış olmaktadır. Buna göre popülizme yönelik diğer yaklaşımlar ise daha muğlak ve belirsiz bir tanımlama sunmaktadırlar.

Popülizmi bir ideoloji olarak tanımlamanın bir diğer avantajı popülizmin türlerinin kategorize edilmesinde bir referans ve temel sağlamasıdır (Mudde, 2017: 10-12). Popülizmin kendisini açıkça tanımlayamadan sürekli ve sadece türlerinden bahsetmenin sosyal bilimlerden oldukça kırılgan bir pozisyon olduğu söylenebilir. Popülizmin kendisi tanımlandığında, ancak türleri ve versiyonlarını açıklamak anlamlı hale gelir. Popülizmin türleri ve versiyonları konusunda geniş bir literatür vardır. Her şeyden önce popülizmin hem sağ-kanat ve hem sol-kanat versiyonları vardır. Popülizm, çeşitli araştırmalarda incelenen örnekler üzerinden giderek otoriter, reaksiyoner, yabancı düşmanı, sivil vb. sıfatlarla nitelendirilerek spesifik tanımlanmaya çalışılmak suretiyle veya Canovan'ın (1981) yaptığı gibi önce iki ana kategoriye sonra da yedi alt türe bölünmek suretiyle popülizmin çeşitliliği ile başa çıkılmaya çalışılmaktadır. Bu çeşitlilik denizinde yolunu bulmaya çalışan araştırmacılar popülizmin tanımlanmasının imkânsızlığından bahsetmektedir. Popülizmin bir ideoloji olarak minimal bir tanım yapıldığı zaman söz konusu çeşitlenmedeki potansiyel kabul edilmiş, bununla birlikte çeşitlenmelerin aynı ideoloji ailesinin üyeleri olarak tanımlanmasına izin veren ortak bir temel gösterilmiş olur. Popülizmin seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlanması sayesinde, diğer ideolojileri kendine eklemeyerek

bulduğu kültürel ve siyasî bağlama göre bazen sağ, bazen de sol renege bürünmesi daha kolay açıklanabilir hale gelir. Popülizmin seyrek dokusu, diğer ideolojilerden kolayca ödünç fikir ve kavramlar almasına, kendisini bunlarla daha yoğun hale getirmesine, farklı koşullarda hayat bulmasına imkân verir.

Başka bir değerlendirmeye göre, popülizm seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlandığında, popülizme yönelik olumlu-olumsuz değerlendirmelerinin yarattığı gerilime bir çözüm getirilebilir. Popülizm demokrasi bakımından değerlendirildiğinde bir grup araştırmacı onu demokrasi için bir tehdit olarak görürken, başka bir grup ise gerçek demokrasi veya demokrasiyi düzelten bir iksir olarak görmektedir. Popülizm seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlandığında, sadece ideal demokrasi modelleri bağlamında kendiliğinden iyi veya kendiliğinden kötü olarak görülmek yerine, incelenen vaka ve koşulları bağlamında oynadığı rolü (negatif veya pozitif) ampirik bulgularla açıklamak mümkün ve anlamlı olacaktır.(Kaltwasser, 2012: 195) Bu yaklaşım sayesinde popülizmin farklı demokratik rejimler üzerinde ne türden etkiler gösterdiği, hangi tür demokrasilerde olumlu, hangi tür demokrasilerde olumsuz bir etkiye sahip olduğu yönünde araştırma ve analizler yapılabilir (Kaltwasser, 2012: 196).

Başka bir argüman seyrek-merkezli bir ideoloji olarak popülizmi ele almanın, popülizm literatüründe karşı karşıya kalınan, tarihi dönem ve coğrafi bölge bağlamında çalışılan ve oradan hareketle tanımlanan popülizmler için ortak unsurlar sunacağıdır. Böylece farklı dönem ve coğrafyada görülen “popülizmlerin” sırf o dönem veya yere ait olmadığı, tikel özelliklerinin altında onları birleştiren bir ortaklık olduğu gösterilebilir. Popülizm, modernleşme ile ortaya çıkan toplumsal hareketlere veya Latin Amerika’da görülen siyasî liderlere has bir etiket olarak görülmek yerine, zaman ve mekânda hareket edebilir fikirler bütünü olarak görülebilir.(Mudde, 2017: 13)

Son olarak, popülizmi fikrî yaklaşımla ele almanın araştırmalara çok yönlülük katacağı savunulmaktadır. Buna göre popülizmin çoğu tanımı popülizmi liderler, siyasetçiler veya partiler gibi aktörler bazında inceler. Oysa bir ideoloji olarak ele alındığında kitlelerin popülist fikir, inanç ve tutumlarına yönelik analizler mümkün hale gelir. Mudde’a göre popülizmin arzı kısmı yanında, popülizm talebi kısmıyla da ele alınabilir. Bu da çok yönlü bir yaklaşım sunmaktadır (Mudde, 2017: 14).

Popülizmi bir ideoloji olarak gören yaklaşım son dönemde yükselişe geçmiş olsa da çeşitli açılarda eleştiriler almaktadır. Popülizmin bir ideoloji olduğunu savunanlara yönelik en temel eleştiri popülizmin insana dair geniş bir vizyondan, kapsamlı ideolojik projelerden ve ayrıntılı kavram ve görüşlerden yoksun olmasıdır. Peter Worsley, popülizm olarak etiketlenen bütün hareketler için geçerli olan ortak bir içerik, liberalizm veya sosyalizm gibi klasik ideolojiler türünden özgün bir ideolojik içerik arama çabasının boşuna olduğunu söyler. Popülizmin bu kadar geniş yelpazedeki hareket için kullanılıyor olması doğrudur, ancak onu belirli ve net bir içeriğe sahip fikrî ve felsefi bir yapı olarak tanımlamaya çalışmak boşunadır. Sağcı, solcu, ilerici gerici, gelişmiş ülkelerde veya azgelişmiş ülkelerde görüleni, köylülere veya kentlilere hitap eden ile bütün popülist hareketlerin tek ortak yönleri vardır, o da aşırı genel olmalarıdır.(Worsley, 1969: 242-243) Bu yüzden fikirlerin

içeriği yerine belli bir kültürel bağlamda oynadıkları role odaklanmak ve popülizmi belli türde bir ideoloji veya organizasyon tipi olarak görmemek gerekir. Popülizm genel siyasî kültürün bir boyutu, bir vurgu olarak ele alınmalıdır.(Worsley, 1969: 245)

Laclau’ya göre popülizm, ayrı bir içeriğe sahip özgün tanımlanabilir bir olgu olmadığı, etkileri pek çok olguyu kesen bir toplumsal mantığa tekabül ettiği için, onun gerçek tanımını ortaya koyma çabaları hep sakat kalmıştır. (Laclau, 2013: 11) Ayrıca, popülizmin de milliyetçilik ve anarşizm gibi pek çok ideoloji ile iç içe geçebilmesi ve pek çok farklı form alabilmesi sebebiyle bunların kendi başlarına ayrı ideolojiler olarak görmenin doğru olmadığı ileri sürülmektedir (Ball&Dagger&O’Neill, 2019: 16). Popülizmin yapıcı bir vizyona sahip olmadığı esasen reaksiyoner bir karakter taşıdığı gerekçesiyle de bir ideoloji olmaya uygun olmadığı ileri sürülmektedir. Yine popülizmin güçlü ve somut bir içeriğe sahip olmadığı, bunun yerine çeşitli amaçlar için ve farklı bağlamlar dizisinde kullanılabilir bir yapısı olduğu gerekçesiyle ideoloji etiketi sorgulanmaktadır.(Canovan, 2002: 31-32)

Paris Aslanidis’e göre ise seyrek ideoloji kavramı yapaydır, Freeden yoğun ideolojilerin unsurlarını sıralamadığı için seyrek olanın bir alt kategori olarak tanımlanması yeterli değildir, yani “kısıtlı bir çekirdek” ne anlamda kısıtlı olacak belli değildir. Aslanidis’e göre bu teorik çerçeveyi izleyen Mudde metodolojik bakımdan çeşitli tutarsızlıklar içine düşmüştür. Popülizme normatif bir içerik yüklenerek popülizmin karmaşık ve kademeli doğasını incelemek konusunda yetersiz kalmakta, iddiasının aksine bir parti veya lideri popülist yapan unsurları ayırt etmek konusunda çözüm sunmamaktadır.(Aslanidis, 2016)

Popülizmi ideoloji olarak tanımlamanın ve onu minimal bir tanımla sınırlamanın, popülizmi tarih dışı hale getirdiğini ve sanki tanımda bir konsensüs varmış gibi hatalı bir perspektife sahip olduğu ileri sürülmektedir (Finchelstein, 2017: 145). Yine başka bir değerlendirmeye göre popülizmi bir ideoloji olarak tanımlayan yazarların, ideoloji tanımının popülizme yönelik iyi-kötü şeklindeki yerleşik düalizme bir çözüm sunduğu ve hakkında normatif bir yargıya varılmadı savı eleştirilmektedir. Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser gibi yazarların aslında demokratik bir sistemde halkın doğru rolüne dair demokrasi üzerine oldukça güçlü normatif iddiaları olduğu ifade edilmektedir.(Espejo, 2017: 617-618)

5. Popülizmin Çekirdeği ve Bitişik Kavramları

Freeden’in morfolojik yaklaşımına göre ideolojiler kavramlara kendi anlamlarını yükleyerek onlar konusunda tartışmayı bitirmek isterler. Kavramlar aslında, değer yargılarını içerdiği için farklı kavramsallaştırmalar bakımından rekabete açıktırlar veya daha doğru bir ifade ile bir kavramın anlamını belirleme konusunda farklı ideolojiler birbirleriyle yarışır. Her ideoloji kendine referans aldığı kavramların anlamlarını inşa eder ve rekabetten uzak tutmaya çalışır.(Freeden, 1998: 749-750) Her ideoloji kavramların kesin anlamlarını kurmaya çalışır, bu anlamlandırmalar mantıken tartışmalı kültürel olarak da taraflı olur. Buna karşın ideolojilerin kalıcı çekirdeklere ve çekirdek ile çevre kavramlar arasında sabit bir ilişkiye sahip olduklarına inanç duymak oldukça yaygındır. Oysa

Freeden'e göre ideolojiler akışkan ve kompleks yapılardır ve bu sayede farklı biçimlere dönüşme konusunda başarılıdır.(Freeden, 1996: 82, 83)

Freeden'in morfolojik yaklaşımına göre her özgün ideolojinin birbiriyle sıkıca ilişkilendirilmiş kavramlardan oluşan bir çekirdek yapısı vardır. İdeolojinin, çekirdeği ve onu uyarlayan kavramsal kalıpları kendine özgü olmalıdır. Bir ideoloji spesifik anlamları verdiği kavramları diğer spesifik anlamlarla bir araya getiren bir kalıp içinde birbirine bağlar. Kavramların anlaşılabilmesi bir diğerine bağlıdır, her biri diğerinin anlamını tamamlar ve açıklar.(Freeden, 2003: 54)

O halde Freeden'in yöntemini referans alırsak popülizmin çekirdek kavram veya kavramlarının neler olduğu üzerine düşünmek gerekir. Halk kavramının bu yaklaşımı benimseyenlerin üzerinde uzlaştığı başat kavram olduğu rahatlıkla söylenebilir. Buna göre popülizmin minimal ve zorunlu koşulu ve onu diğer siyasî söylemlerden ayıran temel özellik, halka atıf yapmaktır (Jagers&Walgrave, 2007: 323). Ancak halk kavramına popülizm ideolojisi bakımından nasıl bir anlam verildiğinin, halk kavramının spesifik olarak nasıl tanımlandığının da izahı gerekir.

Pek çok kavram gibi "halk" kavramı da birbiriyle rekabet eden anlamlara sahiptir ve bu bakımdan bir belirsizlik içerir. Ayrıca pek çok diğer ideolojinin sahiplendiği kavramda olduğu gibi halk kavramı sadece popülistlere has değildir, modern siyaset teorisinin genel bir kavramıdır. Giovanni Sartori halk kelimesinin aldığı altı farklı anlamı şöyle sıralamaktadır (Sartori, 2014: 40-41)

1. Halk, sözcük anlamına göre herkes demektir.
2. Halk, sayısı belirsiz büyük bir kesim, pek çok insan demektir.
3. Halk, aşağı sınıf demektir.
4. Halk, bölünmez bir varlık, bir organik bütündür.
5. Halk, salt çoğunluk ilkesi ile beliren büyük kesimdir.
6. Halk, sınırlı çoğunluk ilkesi ile beliren büyük kesimdir."

Bu kısımda Sartori'nin halk tanımları üzerinden giderek popülizmin çekirdeğindeki ve bitişindeki kavramları ele almaya girişeceğiz. Buna göre popülizmin çekirdeği halk, ve halk kavramının etrafını çeviren seçkinler, birlik, egemenlik olmak üzere dört kavramdan oluşmaktadır. Bu çekirdeğin bitişinde ise halk-seçkinler ilişkisinden giden temsiliyet kavramı, halk-birlik ilişkisinden giden anti-çoğulculuk kavramı ve halk-egemenlik ilişkisinden giden demokrasi kavramı olmak üzere üç bitişik kavram bulunmaktadır.

5.1. Halk ve Seçkinler ve Temsiliyet

Sartori'nin "halk" tanımlarından (1). ile popülizm ideolojisinin röntgenini çekmeye başlayalım. Popülistler halk derken herkesi kast etmezler, zira herkes ayırım yapmaya izin vermeyen fazla kuşatıcı bir ifadedir. Oysa popülistler toplumu belli bir bağlamda ve keskin bir şekilde ayırılmış olarak tanımlarlar. Bu ayırışma ilk ve öncelikli olarak halkın karşıtı olarak yerleştirilen seçkin kavramıyla sağlanır. Dolayısıyla halk herkes değildir, en fazla seçkinler dışında kalan herkes denebilir. Bu ayırıştırma bizi halk kavramının antik dönem köklerine kadar uzanan ve dönüşüm geçirmiş olsa da günümüzde de benzer bir anlam çağrıştıran

üçüncü tanıma götürmektedir. Halk kavramı toplumu dikey kesen ve çoğunlukla sınıfsal bir bölünmede tabandakileri, aşağıdakileri, avamı, sıradan insanları kast etmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu ayırım tarihsel süreçte geniş bir yelpazede soylu, zengin, kültürlü, eğitilmiş ve iktidar sahibi olan toplum kesimleri ile sıradan, yoksul, alt ve orta sınıf, yüksek eğitim-kültür sahibi olmayan ve iktidardan mahrum toplum kesimlerini anlatmak için kullanılır. Burada hemen (2). tanımın bağlamı kendini göstermektedir, şöyle ki neredeyse her toplumda seçkinler sayıca az, halk ise sayıca fazladır.

Popülizmde seçkin kavramı, halkı tanımlarken negatif öteki işlevi görmektedir. Halkın kimlerden oluştuğu önemli ölçüde seçkinlerin kimlerden oluştuğuna bağlıdır. Seçkinler en genel anlamıyla her alandaki müesses nizamın üyelerini, establishmentı, yönetici sınıfı biçimlendiren ve oluşturan grup olarak tanımlanabilir. Bu seçkinler ekonomide, medyada, akademik-entelektüel camiada, kültür-sanat dünyasında, sivil-asker-yargı bürokrasisinde ve nihayet siyasette önde gelen, etkili, üst kademelerde yer alan kişilerden müteşekkil olarak görülür.

Popülizm halk ve seçkin ayırımı yapar, ancak onu farklı yapan yeni bir şey vardır; halk-seçkin ayırımında kurduğu yeni bir ahlâki denklem vardır. Aydınlanma yüzyılına kadar, halk genellikle veya yaygın olarak pejoratif bir anlamda kullanılırken seçkinleri ima eden kelimeler olumlu bir anlamda kullanılırdı. Modernizmin yarattığı altüst oluşa paralel olarak ve bilhassa popülizmde halk olumlu, seçkin ise olumsuz anlam yüküyle donatıldı.

Popülistler halkı çalışkan, dürüst, cefakâr, kurallara uyan, aza kanaat eden, erdemli sessiz çoğunluk olarak görürler. Halk aslı unsurlarını, saflığını korurken seçkin sınıf çıkar peşinde koşan, hilebaz, açgözlü, kibirli, sapkın, konfora ve lükse düşkün yozlaşmış insanlar olarak görülür. Seçkinler bu sebeple artık aslı unsurun bir parçası değillerdir, düşman veya yabancı unsur haline gelmişlerdir: "Popülistlerin kendileri, siyasal ahlâki sıklıkla çalışma ve yozlaşma üzerinden anlarlar... Popülistler saf, masum ve her zaman çalışkan halkı gerçek anlamda hiç çalışmayan (kendi çıkarlarını büyütme dışında) yozlaşmış elitlere karşı konumlandırırlar." (Müller, 2017: 39-40) Mudde bunu iyi ve kötünün savaşını merkeze oturtan Mâni dinine benzeterek açıklamaktadır. Buna göre dünya dostlar ve düşmanlardan oluşur, diğerleri sadece rakipler değildir, onlar kötüdür. Onların saflığı bozulduğu için artık herhangi bir uzlaşma veya işbirliği mümkün olmaz.(Mudde, 2004: 544) Popülistler öteki olarak tanımladıkları sosyal grupları bir anlamda şeytanlaştırırlar. Böylece o gruplara karşı olanların desteği alınmış ve karşısındaki grup karşıtlığı üzerinden içerde dayanışma duygusu yaratılmış olur.(Taggart, 2004: 117-119)

Popülistlerin esasında aslı bir halk inşa ettiklerini söyleyebiliriz. Bu aslı olma durumu sayı çokluğundan, belli bir grubun üyesi olmaktan, otokton olmaktan, diğerlerinde olmayan belli nitelikler taşıyor olmaktan ve erdemli olmaktan giderek gerekçelendirilebilir. Popülizmde halk kavramı; sadece dikey bir bölünmede tabanda kalan (3) ve sayıca çok olan kişileri (2) değil, aynı zamanda veya bunlara ilave olarak, lakin çok önemli bir ilave olarak, ahlâken üstün veya iyi olan kesimleri içerecek şekilde tanımlanmış olur. Halktan kasıt herkes veya rastgele bir çoğunluk değil, toplumun aslı halk olmaya uygun ve layık olan kesimdir.

Aslı halk toplumun tümü arasından diğerleri ayıklanıp çıkarıldıktan sonra kalan ahlâken ve/veya kültürel bakımdan saf olarak kalmış olanlardan oluşur.

Seçkin kavramının halkı anlamlandırma bakımından ikili bir yönü vardır. İlk olarak seçkinler aslen halkın hakkı olan hakimiyeti gasp etmişler ve ülkenin yönetiminin fiili sahibi olmuşlardır. İkinci olarak seçkinler halkın değerleri, kültürü, gelenekleri ve ahlâki hassasiyetlerine yabancı, bunları küçümseyen yozlaşmış bir kesimdir. Seçkinler halktan gasp edilmiş hâkimiyeti, halkın çıkar ve değerlerinden kopuk, halkın aleyhine ve zararına olacak şekilde kullanılmaktadırlar. Ülkenin kaynakları ve zenginliklerini halkın yararına kullanmak yerine kendi çıkarları uğruna heba etmekte, içte ve dışta işbirliği yaptıkları gruplarla bu zenginliği paylaşmaktadırlar.

Çekirdekte yer alan halk-seçkinler kavram ilişkisinden giderek bitişik bir kavram olarak temsiliyete ulaşırız. Modern demokrasi temsili bir demokrasidir, popülistler ise modern demokrasinin temsili kurum ve süreçlerine karşı olumsuz bir pozisyon alırlar (Taggart, 2004: 3-6). Hatta popülizmi temsili siyasetin patolojisi üzerinden değerlendiren görüşler vardır.(Taggart, 2002) Temsil sistemi halk ile onun iktidarı arasına giren engelleyici ve oyalayıcı işlev gören bir tür bariyer olarak görülür. Bu bariyerin sahipleri seçkinlerdir. Seçkinler, temsil mekanizması ve kurumlarını kullanarak halkın kendi kendini yönetme yetkisini gasp etmiş, halkın iradesini etkisizleştirmiş ve halkın sırtında asalak haline gelmiş olarak tanımlanırlar. Popülizme göre temsil mekanizmaları ve kurumları fazla karmaşık, dolambaçlı ve zahmetlidir. Bu durum seçkinler tarafından yaratılan ve yine onların işine yarayan bir sonuç ortaya çıkarır. Halk ise bu karmaşıklığın ve zorluğun içinde boğulur ve etkin şekilde katılım gerçekleştiremez.

Çoğu popülizm araştırmacısına göre popülistler temsil mekanizmasına veya temsili demokrasiye karşı çıkmaktadır (Taggart, 2004: 139-142). Ancak buradan popülistlerin temsili demokrasi yerine doğrudan demokrasiyi geçirmeyi hedefledikleri sonucunu çıkaramayız. Doğrusu popülizmin temsil mekanizması ile ilişkisi oldukça muğlaktır. Popülistler iktidara gelmeye veya etkili olmaya yetecek kadar oy desteğine sahip olmadıklarında temsil mekanizmalarına açıktan ve doğrudan karşı çıkabilirler, aksi durumda ise temsil mekanizmaları ile pek problem yaşamazlar. Esasen temsiliyeti dönüştürme ve yeniden tanımlama yoluna giderler.

Popülizmde temsiliyet iki şekilde dönüştürülür. İlk olarak seçimler plebsiter bir araca dönüştürülür (Mudde, 2004: 547). Seçimler farklı fikir ve adayların kamuoyuna tanıtıldığı, bir diğeri ile etkileşime geçtiği, ötekini etkilediği ve nihayet adil bir yarışa girdiği bir mekanizma olarak görülmez. Onun yerine doğru ve yanlış oyladığı, halkın iradesi ile düşman veya hasım ötekiler arasında geçen bir varlık-yokluk savaşı, muharebe sahasıdır veya genellikle halkın doğru iradesini baştan yansıtan politikanın tercihinin yapılacağı ve cevabı fazla uzatmadan verilmesi gereken bir kabul/red sorusudur.

İkinci olarak popülizmde halk ile lider arasında liberal demokrasiden farklı bir temsiliyet ilişkisi kurulur. Popülistler önce kendi içinde çeşitlilik ve çoğulculuk içermesine rağmen aslı, homojen ve yekpare bir birlik olarak halkı tanımlarlar. Ardından halkın birleşik tek bir iradesi

varmışçasına milli iraden veya genel iradedden bahsederler. Tekil bir irade gibi kavramsallaştırdıkları halk iradesini, seçkinlerin yer aldığı ara temsil mekanizma ve kurumlarını reddederek veya bypass ederek, doğrudan lider ile ilişkilendirmeye ona bağlamaya çalışırlar. Böylece farklı çıkar ve değerlere sahip insanların tekleşmiş iradesi tek bir liderin iradesinde açığa çıkmış olur: “Popülistlerin, liderliğe yaptıkları vurguda, erdemi liderlerinin kişiliğinde somutlaştırırken, erdemin ne olduğunu alenen açıklama derdinden de kurtulmuş olurlar. Nasıl bilgelik halkın bağrında yatan şeyse, iş siyasal eyleme gelince de doğru yol doğru liderin seçtiği yoldur.”(Taggart, 2004: 127) Bu ikinci yolda halkın egemenliği, araçları devre dışı bırakarak doğrudan halk ile özdeşleşen lider tarafından kullanılır kılınır. Erdemli halkın doğru iradesi organik liderde adeta söze ve eyleme kavuşur. Popülist temsiliyet, Weberyen karizmatik otorite ile uyumlu bir ilişki içindedir, öyle ki pek çok popülist lider iktidara geldiğinde yasal-rasyonel meşruiyeti ve geleneksel meşruiyeti reddederek, karizmatik otorite meşruiyetini kullanmaya meyleder.

Popülizm seçimleri plebsiter hale getirerek ve karizmatik otoriteyi benimseyerek popülist temsiliyeti kavramsallaştırır. Popülizm toplum ile yönetim arasında yer alan parti, parlamento, medya, STK gibi ara ve aracı kurumları dışlayan, hem de anayasal sınırlar, kuvvetler ayrılığı, anayasal yargı, parlamenter müzakere gibi anayasal kurumları ve süreçleri dışlayan farklı türde temsiliyet ve nihayetinde farklı türde bir demokrasi anlayışına ulaşır.

5.2. Halk ve Birlik ve Anti-Çoğulculuk

Sartori'nin listesindeki (4). sıraya, yani “halk bölünmez bir varlık, organik bir bütündür” tanımına geldiğimizde, bunun popülistlerin çoşkuyla sahip çıktığı bir tanım olduğu açıktır. Popülistler genellikle halktan bahsettiklerinde organik, homojen ve yekpare bir birlikten bahsederler. Halk yozlaşmış seçkinler karşısında erdemli insanlar olarak tanımlanırlar, ancak bu erdem tek ve bölünmemiş bütünde bulunur.(Schedler, 1996: 294) Taggart'a göre “Popülist halk kavramı temel olarak monolitikdir. ‘Halk’ bir bütün olarak resmedilir. Temel çelişkileri olmayan, birleşik ve dayanışma içindeki bir varlık olarak görülür. Popülist düşünceye göre ‘halk’, şimdiden tamamen olgunlaşmıştır ve kendisinin bilincindedir.”(Taggart, 2004: 117)

Popülistler halk adına konuştuklarını, halkı temsil ettiklerini söylediklerinde kolektif bir bütüne göndermede bulunurlar. Toplumda farklı kesimler ve bunların farklı çıkar ve değerleri olduğu fikri kabul edilmez, halk tek bir organik ve iradî bütün olarak görülerek o yekpare yapı adına konuşulur.(Müller, 2017: 36-37) Popülistler halkı bölünemez düşündüklerinden, vatandaşların farklı çıkarlara ve bu doğrultuda farklı partilere bölünerek ayrılıyor olmalarından hoşlanmazlar. Mümkünse, halk düşmanları dışındaki herkes aynı siyasî hareket veya partide yer almalıdır. Yine bölünmez yekpare bir toplum anlayışı, halk kültürel bir homojenliğe sahipmiş duygusu veya mesajını verebilmek içindir.

Çekirdekteki halk-birlik kavramından giderek çekirdeğin etrafındaki ikinci bitişik kavram olarak anti-çoğulculuğu varabiliriz. Çoğulculuk halkı tanımlayan birlik kavramı ile ilişki içindedir ve karşıtlık ile popülizmin bir ideoloji olarak ortaya çıkmasına yardım eder. Popülizm tanımlanırken anti-

seçkin nitelemesi kadar anti-çoğulcu nitelemesi de kullanılır (Müller, 2017: 36; Urbinati, 2013:137). Popülizmin organik, homojen ve yekpare bir birlik olarak halk tanımını benimsediğini söylemiştik. Halkı hukukî ve siyasî bir bağlam üzerine oturan bir birlik yerine, ahlâkî bir bağlam üzerinden özcü bir kimlik ile kurulan bir birlik olarak tanımladığımızda bu homojenliği bozan, halkı bölen gruplar anti-öteki veya kurucu-öteki işlevi görmektedir. Homojen halk, yer ve zaman bağlamına göre halkın ırksal, etnik, dinsel, dilsel, kültürel ortaklığı üzerinden hatta farklı ideolojilere bağlılık üzerinden oluşturulabilmektedir. Öne çıkarılan bir veya birkaç unsur üzerinden kurulan kimlik aslı halkın tanımı haline getirilmektedir. Aslı halkın dışında kalanlar aslı halka karşı çeşitli biçimlerde tehdit olarak görülmektedir.

Çoğulculuk homojenliği, organikliği ve nihayetinde yekpare birliği tehdit eden bir unsurdur. Homojen halk kurgusunu bozan gruplar çok çeşitli ve farklı olabilir. Anti-grup olarak bağlama bağlı olarak; göçmenler, yabancı işçiler, mülteciler, sığınmacılar veya etnik, ırksal, dilsel, kültürel azınlıklar, eşcinsellik gibi yaşam tarzı azınlıkları, Mormonlar gibi marjinal dini gruplar, kürtaj destekçileri gibi feminist gruplar vb. benzeri kesimler işaret edilebilir. Anti-çoğulculuk bu gruplar dışında fikrî, felsefi, ideolojik farklılıklara sahip kesimlere yönelik de karşımıza çıkmaktadır. Bağlama bağlı olarak, örneğin komünistlere, liberallere, hümanistlere, feministlere yönelik olarak karşıtlık geliştirilebilir. Velhasıl buradaki aslı mesele popülizmin halkın anlamını açığa çıkaran birlik anlayışının anti-çoğulcu olmasıdır, çoğulcu yapının unsurlarının neler olduğu ikinci bir konudur ve değişkenlik gösterebilir.

Anti-çoğulculuk halkı güçlü bir ortak kimliğe sahip organik bir varlık olarak tanımlayabilmek için zaruri görülür. Halkın homojen kavramı, halkın kendi kendini yönetmesi iddiasında kolektif bir genel veya egemen irade varsayımına temel oluşturur. Hatta yukarıda bahsettiğimiz popülist temsiliyetinplebisiter ve lider odaklı yorumu halkın homojen bir kolektivite olarak tanımından yükselebilir. Çoğulcu bir toplum tahayyülünde popülistler ve destekçileri birden tenzili rütbeğe uğrarlar, onlar aslı halk yerine çok sayıda farklı kesimden sadece biri durumuna düşeceklerdir. Bu durumda halk adına konuşma, halkı doğrudan temsil etme ve belli bir grubun değer ve çıkarlarını halka mal etme gibi iddialar üzerinden meşruiyet, sınırsız egemenlik veya sınırsız iktidar iddia etmek mümkün olamayacaktır. Yekpare ve homojen halk kavrayışı temsiliyet söz konusu olduğunda ise popülist liderlere, partilere ve yönetimlere halk adına hareket ediyor olmanın yarattığı meşruiyete sığınma bakımından geniş bir söylem ve politika alanı açmaktadır. Dolayısıyla popülist ideolojiye dayanan pek çok kavram, argüman ve politika homojen ve yekpare bir birlik olarak tahayyül edilen halk kavrayışına bağlıdır.

Bu noktada halk tanımının popülizmin sol veya sağ kanat versiyonlarına göre farklı biçim aldığı belirtilmesi gerekmektedir. Halk iktidardan yoksun bırakılmış yoksul çoğunluk ile iktidar sahibi zengin azınlık arasında işleyen düalist bir antagonizma üzerinden kurulduğunda, proletarya ve kapitalistler karşıtlığı ile uyuşarak sol kanat bir popülizm kolayca ortaya çıkar. Bu durumda halk çok çalışmasına rağmen ezilen, sömürülen ve iktidardan mahrum bırakılan insanlardan müteşekkil olarak tanımlanır.(Deiwiks, 2009: 2; DiTella, 1997) Diğer taraftan popülizmin sağ kanat

versiyonlarında halk etnik, dinî, dilsel, bölgesel veya kültürel temelde tanımlanabilmektedir.(Betz&Immerfall, 1998) Bu perspektiften halk ahlâkî ve kültürel olarak saf çoğunluğu temsil ederken, seçkinler kendi yerli ve aslı değer ve geleneklerinden kopmuş, halka yabancılaşmış, buna karşın yabancılar veya marjinaler ile yakın ilişkide olan ve halka ihanet eden azınlığı temsil etmektedir. Burada da popülizmin milliyetçilik ve ırkçılık gibi ideolojilerle kendi seyrek dokusunu yoğunlaştırdığını ve sağ kanat versiyonlarını ürettiğini söyleyebiliriz.

5.3. Halk ve Egemenlik ve Demokrasi

Son olarak, Sartori'nin tanım listesindeki (5). ve (6). tanımlar açısından popülizmde halk kavramına yüklenen anlamı ele alalım. Popülizmin halk tanımının üçüncü ve en önemli ayağı egemenlik kavramıyla ilişkilidir. Gerçi modern siyasetin önemli bir kısmı halk egemenliği fikriyle ilişkilidir, lakin bu ilişkinin nasıl kurulduğu aradaki farkı belirleyen unsurdur. Egemenlik hükmetme veya yönetme yetkisi olarak tanımlandığında, halk egemenliği yönetme yetkisinin sahibinin halk olduğunun kabul edilmesi anlamına gelir. Halkın egemenliğinden bahsetmek kolaydır ancak bunun ne anlama geldiği üzerinde uzlaşmak zordur. Halk egemenliği meselesi en az üç farklı açıdan ele alınabilir.

İlk olarak egemenliğin kullanılış biçimiyle ilgili bir ayrıma gidilebilir. Bir yönetime göre halkın egemen olması demek halkın kamusal iktidarın yasama, yürütme ve yargı gibi tüm alanlarını doğrudan kendisinin yürütmesi demektir. Tüm yurttaşların agorada toplanarak yasaları oyladığı, yargıç, jüri, general veya vali gibi görevlerin kura ile veya dönüşümlü bir şekilde üstlenilmesi gibi yollarla halkın bu egemenliği kullanabileceği kabul edilir. Bir başka anlayışa göre ise halkın egemenliğini, yönetimin halkın rızasına dayanma şartı olarak kabul etmek gerekir. İkinci yorumda, halkın doğal hakları ve özgürlüklerini garanti altına alacak bir sosyal sözleşmeyle sınırları belirlenmiş ve halk tarafından yetki verilen memurlar eliyle yürütülen bir yönetim ortaya çıkar. İlki doğrudan demokrasi ikincisi ise temsili demokrasi olarak adlandırılır. Her iki türde de çoğunluk ilkesi bir karar alma yöntemi olarak kullanılır.

Başka bir açıdan bakıldığında egemenlikle ilgili iki ayrı görüş mevcuttur. İlkinde halkın egemenliği, Jean-Jacques Rousseau'nun formüle ettiği gibi tanımı gereği kamunun iyiliğini gözeten, üyelerinden türemekle birlikte tek tek üyelerin üstünde kolektif bölünemez bir irade olarak formülleştirilir.(Rousseau 1993) Diğer açıdan ise halkın egemenliği onu oluşturan bireylerin tercih ve iradeleri üzerinden ve onların hesaplanması ile ortaya çıkan kamusal bir karar anlamına gelir. Yani halkın iradesini yekpare, bölünemez bir yapı olarak görmek ile, halkın iradesini onu oluşturan bireylerde bölünebilir olarak kabul eden anlayış arasında fark vardır.

Son olarak başka bir açıdan egemenlik sınırlı veya mutlak bir niteliğe sahip olup olmaması bakımından ele alınabilir. Jean Bodin'den beri egemenlik en üstün, tek ve mutlak bir yetki olarak tanımlana gelir. Egemenlik Jean Bodin'in baskın formülasyonu ile biliniyor olmakla birlikte yönetme yetkisi olarak egemenlik tarih boyunca çoğu kez sınırlı bir yetki olarak düşünülmüş ve uygulanmıştır. Yönetimi sınırlayacak referans noktaları ilahi yasalar, kutsal kitaplar veya onlar adına konuşan makamlar olabileceği gibi doğal hukuk gibi

evrensel ahlâk kriterleri de olabilir. Veyahut tarafların hak, yetki, ayrıcalık, sorumluluk veya yükümlülüklerinin belirlendiği sözleşmeler, bu sözleşmelere uyulmasını zorlayacak güçte aristokrasi gibi sınıflar, sözleşme tarafları veya sözleşmeleri ihlal etmenin meşruiyet ve hakkaniyet kaybına yol açmasını sağlayan geleneğin gücü sınırlamanın kaynağı olabilir. Yine benzer şekilde uluslararası sözleşmeler, uluslararası mahkemeler, uluslararası ve uluslararası düzenleme, kurum ve sözleşmeler egemenliği sınırlamaktadır.

Popülizmde egemenlik her şeyden önce mutlak olarak kabul edilir. Bunun anlamı halk, egemenliğini ister doğrudan kullansın ister temsili yolla kullansın iradesi üzerinde başka bir üst referans noktasının bulunmadığı, halkın iradesinin sınırlandırılmaz olduğudur. Halk, tıpkı geleneksel dönemdeki tek Tanrı'ya veya erken Modern dönemdeki Thomas Hobbes'un Leviathan'ına benzer biçimde mutlak bir egemen olarak tahayyül edilir. Doğrudan veya dolaylı kullanımda halkın iradesi üzerine ahlâk, hukuk veya fayda temelli herhangi bir kriter kabul edilmez. Popülistler bu sebepten anayasal sınırlama ve mekanizmalara karşı olumsuz bir pozisyon alırlar. Hukukun hakimiyeti veya insan hakları gibi referanslarla halkın iradesinin sınırlandırılmayacağını savunurlar. (Mudde 2013; Mudde&Kaltwasser, 2017 : 82)

Popülizmde halkın iradesinin genellikle kolektif ve bölünmez tek bir irade olarak görüldüğünü söyleyebilir. (Uslu 2020) Organik, homojen ve yekpare halk anlayışının olağan sonucu halk iradesinin bir tür Rousseaucu genel irade olarak anlaşılmasıdır. Halkın iradesi bütünlük tek bir irade olarak kavrandığında bu iradeye uymayanlar, yani farklı bir politika veya tercih ortaya koyanlar kolayca aldatılmış, yabancılaşmış, düşmanlaşmış "öteki" olarak tanımlanabilir hale gelecektir. Yukarıda temsiliyet konusunda değindiğimiz gibi bölünmez tek bir iradenin karizmatik lider tarafından temsil ve aktive edildiği iddiası da daha kolay ileri sürülebilecektir. İradenin bölünebiliyor olması demek toplumda çeşitli açılardan farklılaşan kesimlerin varlığının meşru olarak tanınması, kuvveler ayrılığının ve diğer denge-denet mekanizmalarının savunabilir hale gelmesi veya halk adına yapılan şeylerin tartışılmazlık vasfından feragat etmek anlamlarına gelebilir. Bütün bu olasılıklar da popülist siyaset ve demokrasi anlayışının temellerini çökertebilecektir.

Popülizmde doğrudan ve temsili demokrasi konusuna yukarıda değinmiştik. Özetle popülizm doğrudan demokrasi arzuluymuş gibi görünmekle birlikte pratikte, temsili sistemi plebisiter ve liderde temsil haline dönüştürerek benimsemektedir. Çoğunluk ilkesi meselesine geldiğimizde ise halkın genellikle seçkinlerden veya adı üstünde azınlıklardan sayıca fazla olacağı düşünüldüğünde popülistlerin çoğunluk ilkesiyle aralarının çok iyi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Popülistlerin sıklıkla doğru demokrasiyi çoğunluğunun mutlak iktidarı olarak tanımladıkları, halkın iradesi demek olan çoğunluk kararı üzerinde çeşitli gerekçelerle sınırlamanın demokrasiye ihanet olarak gördüklerini söyleyebiliriz. Bu bağlamda popülizm, Sartori'nin (5). sıradaki halk tanımını kabul etmekte ve demokrasi anlayışını büyük ölçüden buna göre biçimlendirmektedir. Halk-egemenlik hattından ulaştığımız demokrasi çoğunluğun mutlak iktidarını içeren, anayasal ve hukukî sınırlamaları reddeden, denge denet-

mekanizmalarına itibar etmeyen ve nihayet azınlık haklarının korunmasına karşı en hafif tabirle hassas olmayan bir demokrasi modeli gibi görünmektedir.

Popülistlerin mutlak egemen halk kavrayış Sartori'nin (5). tanımı ile uyumaktadır, peki ya (6). tanım yani, "halk, sınırlı çoğunluk ilkesi ile beliren büyük kesimdir" tanımı ile popülistlerin ilişkisi ne durumdadır? Sartori'nin verdiği bu tanım demokrasinin liberal modelinin halk egemenli veya daha doğru bir ifadeyle demokrasi anlayışıyla uyumaktadır. Halk yönetme yetkisine sahiptir, bu konuda karar vermede çoğunluk ilkesi referans alınır, ancak egemenlik veya iktidar popülist anlayışta olduğu gibi mutlak değil, sınırlıdır. Buna karşın popülistler halk iradesinin sınırlandırılması için herhangi bir gerekçeyi geçerli görmeyiz. Demokrasi demek halk egemenliği veya halkın yönetmesi demekse eğer, halkın kararını sınırlandıracak her şey halkın yetkisini gasp etmek anlamına gelir. Bu yüzden popülistler bakımından halkın doğru tanımı (5). tanımda yapılmıştır. Popülizm liberal demokrasinin alternatifi olan bir demokrasi modeli veya anlayışının ideolojik temellerini sunmaktadır. Popülizm bu tanım ile demokrasiyi kendine mal etmeye girişmekte veya kendisini demokrasi ile birebir örtüştürmeye girişmektedir.

6. Sonuç

Popülizmin her geçen gün artan bir ivme ile yükselişi, popülizmin ne olarak ele alınacağı veya nasıl tanımlanacağı konusunu daha önemli hale getirmektedir. Popülizmin diğer ele alınmış biçimlerinin; çeşitli dönemleri (örneğin modernleşme), çeşitli bölgeleri (örneğin Latin Amerika), çeşitli alanları (örneğin kutuplaştırıcı iletişim stratejisi), çeşitli demokrasi pratiklerini (vesayetçi demokrasiler) açıklama konusunda katkı sunduğuna şüphe yoktur. Ancak bu anlayışlar popülizmin bütün bu farklı boyutlarını ve örneklerini kuşatacak bütüncül bir açıklamasını sunma noktasında zayıf kalmaktadırlar.

Popülizmi siyaset tarzı olarak görmek, popülizmi oldukça dağınık ve belirsiz bir mefhumla dönüştürme riski taşımaktadır. Bu dağınık popülizm kavramlaştırması ile popülizmin otoriter ve pejoratif anlamlarından arındırıldığı, sol veya sağ tandanslı olmak gibi politik renklerinden soyulduğu, her zaman-her yerde-her her politikacının benimseyip kullanabileceği bir tür politik tarz düzeyine çekildiği söylenebilir. Popülizmi toplumsal hareketlerle sınırlı tanımlayan anlayış bazı noktaları açıklamakla birlikte popülizmin siyaset, lider, demokrasi gibi alanlardaki boyutunu dışarda bırakmaktadır. Popülizmi demokrasinin içsel meselesi olarak gören anlayış farklı demokrasi modelleri ve bunların arasındaki farkları gözden kaçırmakta, demokrasi için olumlu veya olumsuz sayılacak unsurların popülizmin bizzat kendisinde bulunan hususlarına dikkat etmemektedir. İktidarı elde etme ve elde tutma amacına yönelik stratejiler popülizmin ancak bir yönünü yansıtabilirler. İktidar elde edilince ne yapılacağı yani iktidara yönelme amacının ne olduğu konusunda bize bir açıklama sunamaz. Popülizmin tüm bu açıklamalarda yer alan bir boyutu olduğu doğrudur, ancak sadece bunlardan birine indirgemek pek mümkün görünmemektedir.

Popülizmi fikri yaklaşım çerçevesinde ele almak diğerleri ile kıyaslandığında temel bir avantaja sahiptir. Fikri yaklaşım popülizmin görüldüğü tüm alanlar için açıklayıcı olabilecek bir perspektif sunmakta, aynı zamanda diğer yaklaşımların

sunduğu perspektifleri de dışlamamaktadır. Politikacıların söyleminde, siyaset tarzında, iletişim stratejisinde, örgütlenme biçiminde veya tabanın talepleri-tepkileri gibi çok farklı yerlerde ve alanlarda popülizme rastlayabildiğimize göre, popülizmin bunların hepsine uyabilen, hepsinde kendini yansıtabilen bir yapıya sahip olduğunun teslim edilmesi gerekir. Popülizmi fikri bir temelde tanımlamak popülizmin esnekliğine uygun şekilde, onun yapısını doğru yansıtan bir yaklaşım sağlar. Örneğin, popülizmin anti-seçkin kavramsallaştırması hem bir toplumsal harekette hem bir siyasî iletişim stratejisinde hem de örgütlenme biçiminde kendini gösterebilir. Veya bize sadece araçlar konusunda değil, amaçlar konusunda da açıklama getirebilir. Popülizm bir ideoloji, fikri bir yapı olarak tanımlandığında bize hem amaçlar hem araçlar konusunda daha kapsamlı bir çerçeve sunabilir. Sadece araçları merkeze alan bir popülizm tanımlaması eksik kalacaktır.

Popülizmi sadece bir ideoloji olarak değil, seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlamak popülizmin çeşitlenebilme ve dönüşebilme kabiliyetini ve esnekliğini yakalayabilmektedir. Seyrek bir çekirdeğe sahip fikir ve tutumlar farklı alanlara doğru kolay hareket edebilen bir yapıya sahiptir. Yani seyrek-merkezli bir ideoloji hem bir liderin retorikine biçim verebilir, hem bir partinin ana politikasını biçimlendirebilir, hem de bir grup memnuniyetsiz insanın tepkisini yansıtmaya aracı olabilir. Buna karşın popülizmi, diyelim ki bir, toplumsal hareket türü olarak tanımladık, o zaman bugünlerde çokça gördüğümüz şekilde demokrasileri baskılayarak ülkelerini otoriterleşiren hükümetleri popülist olarak tanımlamakta sıkıntı çekeriz. Popülizm seyrek bir ideoloji olduğu için hem bir liderin, hem bir yönetimin, hem bir hareketin hem de bir politikanın tanımlayıcı vasfı olabilmektedir.

Diğer yaklaşımlar yerine, fikri yaklaşım benimsenip popülizm seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlandığında önümüzde yeni bir mesele belirlemektedir: Bu ideolojinin kavram ve fikirleri nelerdir? Popülizmin çekirdeğinin “halk” kavramından oluştuğunu söylemek doğru ancak eksiktir. Halk kavramının anlamının hangi kavramlar aracılığıyla, nasıl inşa edildiğinin ve çekirdeği hangi bitişik kavramların desteklediğinin tartışılması gerekmektedir. Bu bağlamda, çalışmada Freedon’ın ideolojilere morfolojik yaklaşımı çerçevesinde bir öneri getirmeye çalıştık. Bu öneride popülizmin çekirdeğinin, halk kavramının merkezde yer aldığı ve onun etrafının seçkinler, birlik ve egemenlik üzere üç kavram ile sarılmış bir yapısının olduğunu ileri sürdük. Bu çekirdeğin etrafına doğru genişlerken, çekirdekteki üç kavramla bağlantılı şekilde temsiliyet, anti-çoğulculuk ve demokrasi olmak üzere üç bitişik kavramın mevcut olduğunu belirttik. Bu durumda merkezden çevreye doğru halk-seçkinler-temsiliyet, halk-birlik-anti-çoğulculuk ve halk-egemenlik-demokrasi biçiminde bir kavramsal network ortaya çıkmaktadır. Çeper kavramların, popülizmin esnekliğinin en geniş olduğu saha olması ve dönem, bölge ve örnek bağlamında geniş bir çeşitlenme sergilemesi sebebiyle stabil ve genelleştirilebilir hale getirilmesi pek mümkün görünmemektedir. Nihai tahlilde, bu önerinin üzerinde düşünülme ve tartışılmaya ihtiyaç duyduğu ve buna açık olduğu belirtilmelidir.

Kaynakça

- Abts, K. & Rummens, S. (2007). “Populism versus Democracy”, *Political Studies*. 55(2), 405–24.
- Arditi, B. (2010) *Liberalizmin Kıyılarında Siyaset*. Emine Ayhan (çev), İstanbul: Metis Yayınları
- Arter, D. (2010). “The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns”. *Government and Opposition*. 45(4), 484–504.
- Aslanıdis, P. (2016) “Is Populism an Ideology? A Refutation and a New Perspective”, *Political Studies*. 64(1), 88-104.
- Ball, T. & Dagger, R. & O’neill, D. (2019). *Political Ideologies and the Democratic Ideal*. 11. Ed., New York & London: Routledge Press
- Bartolini, S. (2011). “Political Parties, Ideology and Populism in the Post-Crisis Europe”. *Poros Conference*. 7-10 Temmuz. Erişim adresi: <http://europeanseminars.eliamap.gr/wp-content/uploads/2011/07/Stefano-Bartolini-Paper.pdf>, Erişim Tarihi 23.07.2020
- Berlin, I. (1968). “To Define Populism”. *Government and Opposition*. 3(2), 137-180.
- Betz, H.G. & Immerfall, S. (1998). *The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies*. BETZ, Hans-Georg & IMMERFALL Stefan (ed). New York: St. Martins Press.
- Canovan, M. (2002). “Taking Politics to the People: Populism as the Ideology of Democracy”, *Democracies and the Populist Challenge*. Y. Ményand Y. Surel (ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Canovan, M. (1981). *Populism*. Houghton Mifflin Harcourt
- DiTella, T. S. (1997). “Populism in to the Twenty-First Century”. *Government and Opposition*. 32(2), 187–200.
- Dornbusch, R. & Edwards, S. (1991). *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. Chicago: University of Chicago Press.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. Z. Zühre İlkelen (çev). İstanbul: Pozitif Yayıncılık
- Espejo, Paulina O. (2017). “Populism and the Idea of the People”, *The Oxford Handbook of Populism*. C.R. Kaltwasser & P. Taggart (ed). Oxford: Oxford University Press, ss. 607- 628.
- Freedon, M. (1996). *Ideologies and Political Theory*. Oxford: Oxford University Press
- Freedon, M. (1998) “Is Nationalism a Distinct Ideology?”. *Political Studies*. 46(4), 748-765.
- Freedon, M. (2011) *İdeoloji*, Ankara: Dost Yayınları.
- Hayward, J. (1996). “The Populist Challenge to Elitist Democracy in Europe”, *Elitism, Populism, and*

- European Politics*, J. Hayward (ed). Oxford: Clarendon Press, ss.10-32
- Hellström, A. (2013). "Help! The Populists Are Coming: Appeals to the People in Contemporary Swedish Politics". *MIM Working Paper Series*, No: 13:4. Malmö, Sweden: Malmö University.
- Inglehart, F.R.&Norris, P. (2016). "Trump, Brexit and the Rise of Populism: Economic Have- Nots and Cultural Backlash". *HKS Faculty Research Working Paper Series*, No: RWP16-026,Erişim adresi: <https://www.hks.harvard.edu/publications/trump-brexit-and-rise-populism-economic-have-nots-and-cultural-backlash>, Erişim Tarihi 23.07.2020.
- Ionescu, G. &Gellner, E. (1969). *Populism: Its Meanings and National Characteristics*. G. Ionescu&E. Gellner (ed.).New York: Macmillan.
- Jagers, J. &Walgrave, S. (2007) "Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium". *European Journal of Political Research*. Sayı 46, 319–345.
- Kaltwasser, C. R. (2012). "The Ambivalence of Populism: Threatand Corrective for Democracy", *Democratization*. 19(2), 184–208.
- Kaltwasser, C. R. (2013). "The Responses of Populist to Dahl's Democratic Dilemmas". *Political Studies*. 62(3), 470-487.
- Kazin, M. (1995). *The Populist Persuasion: An American History*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kornhauser, W. (1959). *The Politics of Mass Society*. Glencoe, Ill.: Free Press.
- Laclau, E. (2005). "Populism: What is in a name", *Populism and The Mirror of Democracy*. Francisco Panizza (ed). London&New York: Verso, ss.32-49
- Laclau, E. (2013). *Popülist Akıl Üzerine*. Nur Betül Çelik (çev). İstanbul: Epos Yayınları
- Le Bon, G. (2015). *Kitlelerin Psikoloji*. Fatıma Zehra Bayrak (çev.). İstanbul: Hayat Yayınları
- Leaman, D. (2004). "Changing Faces of Populism in Latin America: Masks, Make overs, and Enduring Features". *Latin American Research Review*. 39(3), 313–326.
- Levitsky, S. &Roberts, K. M.(2011). *The Resurgence of the Latin American Left*. LEVITSKY, Steven& ROBERTS Kenneth M.(ed.). Baltimore: John Hopkins University Press.
- Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. New York: Doubleday
- Mudde, C.&Kaltwasse, C. R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press: New York.
- Mudde, C. (2004). "The Populist Zeitgeist". *Governmentand Opposition* 39(1), 542–563
- Mudde, C. (2013). *Are Populists Friendsor Foes of Constitutionalism?,Policy Brief*, Oxford: The Foundation of Law, Justice and Society. Erişim adresi: https://www.fljs.org/sites/www.fljs.org/files/publications/Mudde_0.pdf, Erişim Tarihi 23.07.2020
- Mudde, C. (2017). "Populism: An Ideational Approach". *The Oxford Handbook of Populism*. C.R. Kaltwasser&P. Taggart (ed). Oxford: Oxford University Press, ss. 1-26.
- Mudde, C. &Kaltwasser C. R. (2013). "Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Europe and Latin America". *Government and Opposition*. 48(2), 147-174.
- Mudde, C. &Kaltwasser, C. R. (2012). "Populism in Europe and the Americas: Threator Corrective for Democracy?". *Populism and Iliberal Democracy*, Mudde, Cas&Kaltwasser, C. Rovira (ed). Cambridge: Cambridge University Press, ss.1-26
- Muller, J-W. (2017). *Popülizm Nedir?*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Roberts, K. M. (2006). "Populism, Political Conflict, and Grass-Roots Organization in Latin America". *Comparative Politics*, 38(2), 127-148.
- Rousseau, J-J.(1993). *Toplum Sözleşmesi*, Vedat Günyol (çev). İstanbul: Adam Yayınları.
- Sartori, G. (2014). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, T. Karamustafaoğlu & M. Turhan (çev). İstanbul: Sentez Yayınevi.
- Stanley, B. (2008). "The Thin Ideology of Populism", *Journal of Political Ideologies*. 13(1), 95–110.
- Taggart, P. (2002). "Populism and The Pathology of Representative Politics". *Democracies and the Populist Challenge*.Yves Meny& Yves Surel (ed). Basingstoke, United Kingdom: Palgrave Macmillan, ss. 62-80.
- Taggart, P. (2004). *Popülizm*. Barış Yıldırım (çev). İstanbul: BilgiÜniversitesiYayınları.
- Urbinati, N. (1998). "Democracy and Populism". *Constellations*. 5(1), 110–124.
- Urbinati, N. (2013). "The popülist Phenomenon". *Raisons Politiques*. Sayı 51, 137-154
- Uslu, C (2020). "Popülist Egemenlik Anlayışının Teorik Kökenleri", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 25(42), 3-38
- Weyland, K. (2001). "Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics". *Comparative Politics*, 34(1), 1-22.
- Worsley, P. (1969). "The Concept of Populism", *Populism: Its Meanings and National Characteristics*. G. Lonescu & E. Gellner (ed). Weidenfeld & Nicolson, ss. 212-221.

Extended Abstract

Populism is widely used, however, a highly controversial concept. The term of populist is used for social movements, parties, leaders, policies and governments. We can gather the rich variety of definitions and views on what populism is in four main categories. Populism has been defined as social movement, political style, democracy issue and ideology.

After briefly explaining the different ways to define populism in this study, it was tried to address and explain it, focusing on one of them. The focus is on the view that considered populism within the framework of an ideational approach that defines it as an ideology.

Populism was addressed within the framework of Michael Freedman's morphological approach to ideologies. Freedman divides ideologies into thin-centered and thick-centered ones. In this study, it was argued that it was the right choice to handle populism with its morphological approach as a thin-centered ideology. It seems correct to handle populism in this way, because of its flexible, dynamic and permeable structure. In this study, finally, when defined as a thin-centered ideology, a proposal was made on what could be the core and adjacent concepts of populism.

According to the proponents of the approach, first of all, classifying populism as an ideology and making a definition adds distinctiveness to populism. Another advantage of defining populism as an ideology is that it provides a reference and basis for categorizing the types of populism. According to another assessment, when populism is defined as a thin-centered ideology, a solution can be found to the tension created by its positive and negative evaluations of populism. Another argument is that treating populism as a thin-centered ideology will present common elements for populisms encountered in the literature of populism, studied in the context of the historical period and geographic region, and defined from there. Finally, it is argued that approaching populism with the ideational approach will add versatility to research.

Addressing populism within the framework of the ideational approach has a fundamental advantage compared to others. The ideational approach offers a perspective that can be descriptive for all areas where populism is seen, does not exclude the perspectives offered by other approaches. Defining populism with ideational approach accurately reflects its structure, in line with the flexibility of populism.

Ideology with a thin-centered has a structure that can move easily into different areas. That is, a thin-centered ideology can both shape a leader's rhetoric, shape a party's main policy, and be a means to reflect the reaction of a group of dissatisfied people. However, populism, say one, we have identified as social movement type, then we have troubles to defining as populist to authoritarian governments as we see today in a lot of countries.

When the ideational approach is adopted instead of other approaches and populism is defined as a thin-centered ideology, then a new issue arises: What are the concepts and ideas of this ideology? It is true but incomplete to say that the core of populism consists of the concept of "people". It is necessary to discuss on that the meaning of the concept of the people is constructed by which adjacent concepts. In this proposal, we argued that the core of populism is that the

concept of the people is at the center and that it has a structure surrounded by three concepts: elite, unity and sovereignty. As it is expanded around this core, we noted that there are three contiguous concepts: representation, anti-pluralism and democracy in connection with the three concepts in the core.

In this case, a conceptual network emerges in the form of public/elites/representation; public/union/anti-pluralism; public/sovereignty/democracy from the center to the environment.

Populism provides the ideological foundations of a model or understanding of democracy as an alternative to liberal democracy. According to most populism researchers, populists oppose the mechanism of representation or representative democracy, although populism seems to aspire to direct democracy, in practice it adopts the representative system by transforming in to plebiscitary democracy or attributing a central role to organic leader.

We can say that populists often define the right democracy as the absolute power of the majority. They see it as a betrayal of democracy to limit the majority decision, which means the will of the people, for various reasons.

Populists defines society as sharply separated and in a specific context. This separation is provided first and foremost by the concept of the elite, which is placed as the opponent of the people. When populists say that they speak for the people and represent the people, they refer to a collective whole. The idea that different segments of society and that they have different interests and values are not accepted, the people are seen as a single organic and voluntary whole and spoken in the name of that monolithic structure.